

پتانسیل‌های گردشگری ساحلی در خلیج فارس برای تحقق پویایی اقتصادی (مطالعه موردی: استان بوشهر)

زهره صادقی^۱
حمید جلالیان^۲

تاریخ دریافت مقاله: ۹۷/۰۹/۱۴

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۱۱/۰۸

چکیده

کند. اما یکی از مسائل گردشگری در این استان، فصلی بودن گردشگری است، به طوری که در فصول تابستان و پاییز تعداد گردشگران ورودی به منطقه بسیار کاهش می‌یابد و این مسئله باعث می‌شود تا مشاغل مرتبط با گردشگری نیز در این فصول با رکود و تعطیلی روبرو شوند. بنابراین، برنامه‌ریزی صحیح و اصولی برای غلبه بر مشکل فصلی بودن گردشگری در این استان باید در اولویت سازمان‌های مربوطه قرار گیرد.

کلیدواژه

گردشگری؛ پتانسیل گردشگری؛ پویایی اقتصادی؛ خلیج فارس؛ استان بوشهر.

مقدمه

با گسترش پدیده شهرنشینی به همراه افزایش درآمدهای عمومی و تغییرات سبک زندگی مردم، افزایش اوقات فراغت از کار و فراهم آمدن امکانات و خدمات حمل و نقل در مقیاس گسترده، انگیزه‌های سفر برای تفریح و خوش گذرانی، دیدن سرزمین‌ها و فرهنگ‌های دیگر و ... برای پاسخ به نیازهای

پتانسیل‌های گردشگری، سرمایه‌های هر منطقه هستند و شناسایی، طبقه‌بندی و برنامه‌ریزی آنها برای توسعه گردشگری اهمیت بالایی دارد. با توجه به مشکلات اقتصادی سال‌های اخیر در ایران و بی‌ثباتی شدید قیمت نفت، فاصله گرفتن از اقتصاد تک‌محصولی وابسته به نفت امری ضروری است. استان بوشهر با دارا بودن پتانسیل‌های متعدد گردشگری در زمینه‌های گردشگری ساحلی، آثار تاریخی و ظرفیت‌های اقتصادی از قطب‌های گردشگری کشور محسوب می‌شود. در این پژوهش، با بهره‌گیری از منابع کتابخانه‌ای و روش تحلیل محتوا، ظرفیت‌های توسعه گردشگری ساحلی در استان بوشهر و نقش آن در تحقق پویایی اقتصادی بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد که استان ساحلی بوشهر هر ساله با حجم بالایی از گردشگران روبه‌روست که این فرصت می‌تواند باعث افزایش اشتغال و درآمد، ایجاد و تقویت خدمات و زیرساخت‌ها و بهبود سطح رفاه شهروندان شده و به توسعه منطقه کمک

۱. دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی (نویسنده مسئول). zohreh.sadeghi63@yahoo.com

۲. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه خوارزمی. hamidjalalian@khu.c.ir

آن سیاحت و گردشگری است (کاظمی، ۱۳۸۶: ۲) و به معنای دور زدن، رفت و برگشت بین مبدأ و مقصد و چرخش، عمل پیمودن، طی کردن، سیر کردن و گردش کردن است که از یونان به اسپانیا، فرانسه و در نهایت به انگلیس راه یافت (بقایی و نوروزی، ۱۳۸۴: ۱۹). براساس تعریف سازمان جهانی، گردشگری شامل فعالیت‌های اشخاصی است که به خارج از محیط عمومی و معمولی خود مسافرت و در آنجا اقامت می‌کنند، مشروط بر آنکه این اقامت کمتر از یک روز و بیشتر از یک سال نباشد و با اهدافی همانند تفریح، تجارت و غیره در ارتباط باشد (حیدری چپانه و حسین‌زاده دلیر، ۱۳۸۲: ۲۵-۲۶). در تعریفی دیگر آمده: «گردشگری حرکت معاصر مردم است برای اینکه اوقات فراغت خود را در مکان‌هایی بیرون از خانه صرف نموده و اقامت نمایند، فعالیت‌هایی است که طی اقامتشان انجام می‌دهند و نیز تسهیلاتی است که متناسب با نیازهایشان ایجاد می‌شود» (Gunn, 2004: 101).

یکی از انواع گردشگری طبیعت‌گرا، گردشگری ساحلی است. مفهوم گردشگری ساحلی طیف کاملی از گردشگری، فراغت و فعالیت‌های تفریحی را که در نواحی ساحلی و آب‌های نزدیک ساحل روی می‌دهد، دربر می‌گیرد. بر این اساس عرضه محصولات گردشگری ساحلی شامل اسکان، پذیرایی، صنعت محصولات غذایی، خانه‌های دوم و زیرساخت پشتیبان توسعه ساحلی را شامل می‌شود (خانی و همکاری، ۱۳۸۸: ۶۴-۵۱).

ایران کشوری با جاذبه‌های فراوان است. غنای جاذبه‌ها در ایران موجب شده است که آن را جهانی در یک مرز بنامند. جاذبه‌های ایران آن‌قدر متنوع است که تقریباً برای هر سلیقه‌ای انگیزه کافی برای سفر بدین کشور را به وجود می‌آورد (نصیری‌زاده و توتونچی، ۱۳۸۲: ۲۱۴). سرزمین پهناور ایران با برخورداری از سواحل طولانی در جنوب و جزایر متعدد کوچک و بزرگ در خلیج فارس و حوزه آب‌های سرزمینی، از جاذبه‌های گردشگری فراوانی بهره‌مند است. از جمله مناطقی که در سواحل جنوبی کشور نقش مهمی را در

روحي انسان و ذهن کنجکاو او به یک نیاز و در نهایت به یک فرهنگ تبدیل شد. این موضوع منجر به ظهور پدیده‌ای جهانی به نام صنعت گردشگری شده است، به طوری که امروزه گردشگری فراتر از یک صنعت به مثابه یک پدیده پویای جهانی و اجتماعی پیچیدگی‌های خاص خویش را دارد (حیدری چپانه و حسین‌زاده لیر، ۱۳۸۲: ۲۶).

در میان انواع مکان‌ها و جاذبه‌های گردشگری، محیط‌های شهری به‌عنوان مراکز تمدن، فرهنگ، سیاست و گاه ارزشمندترین منابع گردشگری چون پارک‌ها، مراکز تفریحی و فضاهای تاریخی محسوب می‌شوند (سرای، ۱۳۹۲: ۲). چنانچه این مراکز شهری در کنار دریا باشند و از آفتاب و ساحل گرم برخوردار باشند، فرصت‌ها و ارزش‌های گردشگری آنها دوچندان خواهد بود.

امروزه رقابت فشرده‌ای در میان بسیاری از کشورهای جهان برای جذب جهانگردان به چشم می‌خورد و صنعت گردشگری به‌عنوان صنعتی پویا و با ویژگی‌های منحصر به‌فرد، بخش مهمی از فعالیت‌های اقتصادی و تولیدی کشورهاست (Linsheng & et al., 2009: 841-856). تقاضا و تمایل برای گردشگری با انگیزه‌های مختلف مانند تفریح، تجارت و زیارت در تمام جهان با سرعتی باورنکردنی در حال افزایش است. در دوران ما گردشگری به یک واقعیت مهم اجتماعی و یک فعالیت عظیم اقتصادی تبدیل شده است. این صنعت افزون‌بر برخورداری از امکانات درآمدزایی، اشتغال‌زا است و تبادل فرهنگ‌ها حفظ و احیای آن را نیز به‌دنبال خواهد داشت.

گردشگری، برابر نهاد فارسی واژه توریسم در زبان انگلیسی، فرانسه و آلمانی است. ریشه این واژه از دو بخش تشکیل شده است؛ «تور» به معنای سفر، گشت، مسافرت، سیاحت و «ایسم» پسوندی که اشاره به مکتب یا اندیشه فلسفی، مذهبی، سیاسی، ادبی و غیره دارد. بنابراین، توریسم یعنی مکتبی که پایه فکری

مبانی نظری

در این پژوهش، برای تحلیل ضرورت توسعه گردشگری در سکونت‌گاه‌های استان بوشهر از چارچوب قانونمندی عام رویکرد اقتصاد پویا و توسعه یافته استفاده شده است. بی‌شک، تحقق اقتصاد پویا و توسعه اقتصادی یکی از ابعاد مهم رابطه گردشگری و امنیت ملی است. از وجوه بسیار مهم این اقتصاد، اشتغال‌زایی مبتنی بر گردشگری برای شهروندان است. گردشگری یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی نه فقط در کشورهای صنعتی، بلکه برای کشورهای در حال توسعه و نیز کشورهای عقب‌مانده است (شارپلی و تفلر، ۱۳۹۱: ۱۹). از دید کارشناسان و مؤسسات تخصصی در خصوص فواید حاصل از توسعه صنعت گردشگری از موارد دیگر نظیر توسعه اقتصادی، اشتغال‌زایی و کاهش بیکاری، رونق کسب‌وکار، کسب درآمد ارزی و توزیع ثروت نام می‌برند (ویسی و مهماندوست، ۱۳۹۴: ۱۳۷). در واقع، گردشگری یا صنعت گردشگری را اساساً یک پدیده اقتصادی می‌دانند. این مسأله از یک سوی، به دلیل آن است که گردشگری مستقیماً تحت تأثیر وضعیت اقتصادی است و هر تغییری که در وضعیت اقتصادی روی دهد، در میزان تقاضا برای گردشگری اثر می‌گذارد؛ از سوی دیگر، رشد اقتصادی موجب رشد گردشگری می‌شود. در واقع یک نوع ارتباط متقابل بین اقتصاد، سطح توسعه اقتصادی و گردشگری وجود دارد. اثرات اقتصادی گردشگری را به‌عنوان یکی از بخش‌های کلیدی برای توسعه و پیشرفت اقتصادی در نظر می‌گیرند و مهم‌ترین اثر آن ایجاد اشتغال و درآمد است. میزان این تأثیر بستگی به نوع سرمایه‌گذاری و جایگاه این صنعت در اقتصاد ملی دارد (نوربخش و اکبرپور، ۱۳۸۹: ۳۰). ارزیابی آثار اقتصادی صنعت گردشگری، سبب فراهم کردن اطلاعات لازم، برای شکل‌گیری سیاست‌های توسعه گردشگری می‌شود.

گردشگری مفیدترین بخش صنعتی جهان است و بر چند فعالیت اقتصادی از جمله اشتغال، منابع انسانی، توسعه، تجارت بین‌المللی و تراز پرداخت‌ها تأثیرگذار است. از جنبه‌های مختلفی، می‌توان به تأثیر فراوان گردشگری در توسعه

توسعه صنعت گردشگری ایفا می‌کند، شهرهای ساحلی استان بوشهر است که با توجه به پتانسیل‌های بالای گردشگری این منطقه می‌تواند در جذب گردشگر اعم از داخلی و خارجی نقش کلیدی و تعیین‌کننده‌ای داشته باشد. طبق آمارهای اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر در فروردین ۱۳۹۴ بیش از ۳/۵ میلیون گردشگر به استان بوشهر سفر کرده‌اند (اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر، ۱۳۹۴: ۱۰). چنانچه سازماندهی و عرضه جاذبه‌های استان بوشهر، در چارچوب مطالعات علمی و دانشگاهی به‌درستی شناسایی، ارزیابی و معرفی شوند، نقش به‌مراتب بیشتری در جذب گردشگر و توسعه فعالیت‌های گردشگری ایفا می‌کند. شناسایی این نیازها و ایجاد رضایت دیداری، فیزیکی، عاطفی و اجتماعی در آنها، امکان توسعه گردشگری در این منطقه را فراهم می‌سازد. در دهه‌های اخیر صنعت گردشگری استان بوشهر همواره توجه برنامه‌ریزان و دیگر کنشگران شهری و روستایی را به خود معطوف داشته است. همچنین، پژوهش‌های متعددی نیز در این زمینه صورت گرفته است از جمله: شوقی و همکاران (۱۳۹۷)، به آسیب‌شناسی و ارائه راهبردهای مناسب توسعه گردشگری ساحلی در سواحل استان بوشهر پرداختند. این پژوهش نشان داد که استان بوشهر اگرچه از نقاط قوت و فرصت‌های متعدد از جمله موقعیت جغرافیایی مناسب، وسعت، تنوع منابع و جاذبه‌های طبیعی و تاریخی، فرهنگی، چشم‌اندازهای زیبا، جنگل‌های حرا و ... برخوردار است اما، گرفتار ضعف‌ها و تهدیدهای مختلفی همچون، کمبود زیرساخت‌های گردشگری، ضعف تبلیغات، چندپارگی مدیریت، تبلیغات سوء جهانی و مانورهای نظامی است.

وجود استعدادها و سرمایه‌های طبیعی، تاریخ و فرهنگی و امکانات و برنامه‌های متنوع گردشگری، تأثیر بسیاری در بهبود توسعه گردشگری این منطقه ایفا می‌کند. از این روی، پژوهش حاضر به شیوه توصیفی و با استفاده از منابع اسنادی و مشاهده مستقیم به بررسی توان‌های گردشگری ساحلی استان بوشهر و اثر آن بر پویایی اقتصادی می‌پردازد.

بوشهر به درازی ۱۵ کیلومتر و پهنای ۲ تا ۴ کیلومتر در موقعیت جغرافیایی ۲۸ درجه و ۵۹ دقیقه و ۳۰ ثانیه عرض جغرافیایی و ۵۰ درجه و ۵۱ دقیقه و ۱۵ ثانیه طول شرقی نسبت به نصف النهار گرینویچ قرار گرفته است. به دلیل هم سطح بودن و در مواردی پایین تر بودن از سطح دریا و نفوذ آب‌های خلیج فارس، از شمال، جنوب و جنوب شرقی، به صورت یک شبه جزیره استثنایی درآمده که تنها از جهت گوشه‌ای از شرق آن به خشکی منتهی می‌شود (کنین، ۱۳۸۷: ۶۰).

سواحل خلیج فارس با طبیعتی منحصر به فرد و جاذبه‌های طبیعی بسیار زیبا، از محورهای اصلی گردشگری ایران محسوب می‌شود. جاذبه‌های خاص تاریخی و طبیعی در سکونت‌گاه‌های شهری و روستایی و آثار باقی مانده تاریخی در این منطقه از تاریخ و فرهنگی بسیار کهن حکایت می‌کند. استان بوشهر همواره با جذب تعداد زیادی از دوستداران طبیعت به سوی خود، نقش ارزنده‌ای در صنعت گردشگری کشور ایفا می‌کند. وجود رودخانه‌های پر شمار و سواحل زیبای آنها و همچنین چشمه‌های آب گرمی همچون چشمه آب گرم نیلو و چشمه آب گرم گنویه از جمله جاذبه‌های طبیعی و گردشگاه‌های مهم این استان به شمار می‌آیند. جزیره خارک در شهرستان گناوه نیز از مهم‌ترین جاذبه‌های طبیعی منطقه و یکی از جزایر زیبای خلیج فارس است که بافت تاریخی بسیار قدیمی و آثار تاریخی متعدد آن گردشگران بسیاری را به این جزیره جذب کرده است. شهر بوشهر با داشتن سواحل ماسه‌ای بسیار زیبا می‌تواند محل بسیار مناسبی برای مسافران گردشگری ساحلی باشد و می‌طلبد که مسئولان استان به ویژه مسئولان بخش گردشگری، با برنامه‌ریزی و طراحی مناسب در پی جذب سرمایه‌گذاران در این زمینه باشند (سقای، ۱۳۹۵: ۱۰۰).

استان بوشهر با ۶۰۰ کیلومتر مرز دریایی از اهمیت سرزمینی و اقتصادی قابل توجهی برخوردار است. از ذخایر نفتی و گازی مدفون در بستر خلیج فارس گرفته تا ماهی و میگو و انواع آبزیان خوراکی و صنعتی و از موقعیت استراتژیکی و

اقتصادی اشاره کرد. گردشگری ضمن ایجاد فعالیت‌های متنوع در جامعه، موجب پویایی در سایر بخش‌های اقتصادی شده و می‌تواند در موازنه ارزی نیز تأثیرات سازنده‌ای داشته باشد. همچنین بخش‌های حمل و نقل، مواد غذایی، سوخت و انرژی، صنایع دستی، بخش ساختمانی و به تبع آن فعالیت‌های گردشگری، رونق می‌یابد. از دیگر اثرات سازنده اقتصادی گردشگری می‌توان به ایجاد اشتغال، درآمدزایی، اخذ مالیات از فعالیت‌های متنوع گردشگری و توسعه امکانات عمومی، حفظ آثار باستانی و جاذبه‌های طبیعی به عنوان منابع درآمدزایی اقتصادی، توسعه صنایع دستی و جلوگیری از فراموشی آنها و... اشاره کرد.

معروف‌ترین توجیه برای اثرات اشتغال‌زایی و کسب درآمدها از راه گردشگری، مربوط به اصطلاح «ضریب تکاثری گردشگری» است. منظور از ضریب تکاثری، تعداد دفعاتی است که درآمد حاصله از گردشگری جهانی در اقتصاد ملی به گردش درمی‌آید. در مقیاس وسیع، اندازه ضریب تکاثری منوط بر این است که بخش عمده عرضه کالاها و خدمات جهانگردی تا چه حد توانسته به خوبی توسعه یابد. در صورتی که واردات کالاهای خارجی را به حداقل برسانیم و خدمات و کالاهای محلی و داخلی مصرف شود، تأثیر ضریب تکاثری نسبت به کالاهای وارداتی به مراتب زیادتر خواهد بود. چون گردشگری فعالیتی کاربر است و بسیاری از صنایع کوچک و بزرگ به آن مرتبط است، بنابراین تأثیر ضریب تکاثری آن نسبت به دیگر صنایع بیشتر است. بنابراین، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در گردشگری می‌تواند راهبرد موثری برای ایجاد اشتغال و فقرزدایی در جامعه باشد.

پتانسیل‌های گردشگری استان بوشهر

از بین کشورهای همسایه خلیج فارس، ایران بیشترین مرز آبی را با خلیج فارس دارد. طول مرز آبی ایران با احتساب جزایر در حدود ۱۸۰۰ کیلومتر است. استان بوشهر با خلیج فارس به تنهایی حدود ۷۰۰ کیلومتر مرز دریایی دارد. شهر

جایگاه منطقه پنج گردشگری کشور که شامل استان بوشهر هم می‌شود در جذب گردشگران داخلی و خارجی در میان هفت منطقه، رتبه دوم است (جدول شماره ۲). البته، در این منطقه استان‌های اصفهان و فارس نقش و سهم عمده‌ای در جذب گردشگران دارند و استان بوشهر در رتبه بعدی قرار دارد.

شناسایی ساختار و منابع عمده اقتصاد گردشگری استان بوشهر

۱. ویژگی مشاغل گردشگری در منطقه استان بوشهر
بیشتر مشاغل در زمینه گردشگری استان بوشهر، شغل‌های مستقیم در بخش تسهیلات گردشگری و جاذبه‌ها هستند که به‌طور عمده این مشاغل در هتل‌ها، جاذبه‌ها، رستوران‌ها، فروشگاه‌ها و شرکت‌های مسافرتی بوشهر دیده می‌شوند. در بخش‌های اقتصادی، فرصت‌های شغلی بیشتری در زمینه گردشگری در بخش‌هایی مانند ماهیگیری در ساحل، تولید و ساخت سرویس‌های حمل و نقل و جابه‌جایی دیده می‌شود. مشاغل مستقیم در بخش گردشگری، ویژگی‌های مثبت زیر را دارند:

شاهراه اقتصادی بودن آن گرفته تا جزایر مناسب تولیدمثل لاک‌پشت‌ها و جنگل‌های زیبای دریایی حرا، همگی بخشی از قابلیت‌هایی است که این دریا برای استفاده و بهره‌مندی مردم این منطقه دارد (شوقی و همکاران، ۱۳۹۷: ۳۶۹).

جایگاه استان بوشهر در تقسیمات مناطق گردشگری کشور
در برنامه ملی گردشگری کشور در راستای آمایش فضایی فعالیت‌های گردشگری، استان‌های ۳۰ گانه کشور^۱ در هفت منطقه گردشگری دسته‌بندی شدند تا از این طریق فعالیت‌هایی با جهت‌گیری منظم سازماندهی و با تقویت همکاری‌های منطقه‌ای استان‌ها، فرایند توسعه گردشگری هماهنگ و دستیابی به بازارها بر اساس آورده‌ها و جاذبه‌های مشترک تسهیل شود. استان‌ها با توجه به اصل هم‌افزایی، بانوهای مشترک در عرصه فعالیت‌های گردشگری حاضر خواهند شد و از منابع یکدیگر برای دستیابی به مطلوبیت کل و بهره‌مندی از اثرات مثبت گردشگری استفاده خواهند کرد. در این تقسیم‌بندی، استان بوشهر در منطقه پنج (با نام قلب ایران باستان) قرار گرفته است (جدول شماره ۱).
منطقه پنج گردشگری با دارا بودن ۵۵۹۰۴۷ نفر و ۱۹٪ از کل گردشگران کشور در رتبه دوم قرار گرفته است.

جدول ۱: تقسیم‌بندی استان‌ها بر اساس مناطق گردشگری در طرح ملی گردشگری

مرکز منطقه	استان‌های منطقه	نام منطقه
تهران	مازندران، گلستان، تهران، سمنان، قم، قزوین، مرکزی	منطقه ۱ البرز
تبریز	گیلان، اردبیل، آذربایجان شرقی، زنجان	منطقه ۲ سبلان
کرمانشاه	همدان، آذربایجان غربی، کردستان، کرمانشاه، ایلام، لرستان	منطقه ۳ زاگرس
اهواز	خوزستان، چهارمحال و بختیاری	منطقه ۴ پایتخت باستانی
شیراز	اصفهان، فارس، کهگیلویه و بویراحمد، بوشهر	منطقه ۵ قلب ایران باستان
کرمان	یزد، کرمان، هرمزگان	منطقه ۶ کاروان‌رو جنوبی
مشهد	خراسان شمالی، خراسان رضوی، خراسان جنوبی و سیستان و بلوچستان	منطقه ۷ منطقه بزرگ زیارتی

(منبع: زنگی‌آبادی و همکاران، ۱۳۸۵: ۱۴۰).

۱. در آن زمان (برنامه سوم توسعه کشور)، استان البرز از استان تهران جدا نشده بود.

جدول ۲: فراوانی گردشگران داخلی و خارجی بر اساس تقسیمات منطقه‌ای کشور، سال ۱۳۸۴

رتبه	درصد	جمع	درصد	گردشگر خارجی	درصد	گردشگر داخلی	نام منطقه
۱	۳۳/۲	۹۷۲۲۸۰	۵۶/۶	۲۳۵۰۷۳	۲۹/۳۶	۷۳۷۲۰۷	منطقه ۱
۴	۱۲/۸	۳۷۴۴۹۳	۳/۸	۱۵۸۰۴	۱۴/۲۸	۳۵۸۶۸۹	منطقه ۲
۵	۸	۲۳۳۵۸۱	۸	۳۳۳۰۰	۸	۲۰۰۲۸۱	منطقه ۳
۷	۳	۸۸۲۴۷	۱/۲	۵۰۲۴	۳/۳	۸۳۲۲۳	منطقه ۴
۲	۱۹	۵۵۹۰۴۷	۲۰/۶	۸۵۷۷۱	۱۸/۸۵	۴۷۳۲۷۶	منطقه ۵
۶	۷/۶	۲۲۳۳۵۳	۴/۸	۱۹۹۶۲	۸	۲۰۳۲۸۰	منطقه ۶
۳	۱۶/۲	۴۷۴۹۷۱	۴/۹	۲۰۵۴۹	۱۸	۴۵۴۴۲۲	منطقه ۷
-	۱۰۰	۲۹۲۵۸۶۱	۱۰۰	۴۱۵۴۸۳	۱۰۰	۲۵۱۰۳۷۸	جمع کشور

(منبع: سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور، ۱۳۸۵، ج ۱)

- بیشتر این مشاغل به نسبت آسان هستند.

- اقامتگاه‌های رسمی

- این مشاغل به مهارت و آموزش زیادی نیاز ندارند.

- اقامتگاه‌های غیر رسمی

- بیش از سرمایه، نیازمند نیروی انسانی هستند.

باتوجه به وجود اماکن گردشگری بسیار در استان بوشهر،

تعداد ۱۶ هتل اقامتی در استان بوشهر قرار دارد که به خودی

خود بیانگر وضعیت مطلوب در ارائه امکانات گردشگری

در شهرهای استان بوشهر است. همچنین این استان، دارای

حدود ۲۳ دفتر خدمات گردشگری است.

بر طبق داده‌های سازمان میراث فرهنگی و گردشگری

استان بوشهر، ۱۶ هتل، ۱۳ مهمانپذیر و ۱۵ هتل آپارتمان

در استان بوشهر وجود دارد. جدول شماره ۳، خلاصه‌ای از

ظرفیت واحدهای اقامتی استان بوشهر را نشان می‌دهد.

۲. تسهیلات اقامتی

امکانات اقامتی - پذیرایی یکی از اجزای تشکیل دهنده

بسیار مؤثر در نظام فعالیت‌های گردشگری است. امکانات

اقامتی - پذیرایی، مجموعه خدمات، تسهیلات و تأسیساتی

را دربر می‌گیرد که شرایطی را فراهم می‌آورد که بر اساس آن

گردشگران وضعیت آسایش مطلوب‌تری را تجربه نمایند.

مجموعه امکانات اقامتی در استان بوشهر خود به دو دسته

اصلی تقسیم می‌شوند که عبارتند از:

جدول ۳: توزیع فراوانی تعداد اماکن اقامتی در استان بوشهر و نوع واحد، سال ۱۳۹۴

نوع واحد	تعداد	درصد	تعداد اتاق	درصد	تعداد تخت	درصد
هتل	۱۶	۱۷,۶۴	۲۰۴	۲۷,۳۴	۴۴۶	۲۱,۷۵
هتل آپارتمان	۱۵	۴۴,۱۲	۳۴۸	۴۶,۶۵	۹۳۸	۴۵,۷۳
مهمانپذیر	۱۳	۳۸,۲۴	۲۱۲	۲۸,۴۴	۶۶۷	۳۲,۵۲
جمع	۳۴	۱۰۰	۷۴۲	۱۰۰	۲۰۵۱	۱۰۰

(منبع: اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر، ۱۳۹۴، ج ۱: ۸۵)

در شهرستان گناوه وجود دارد. در بخش مهمانپذیر نیز کاستی‌هایی از لحاظ توزیع فضایی آنها مشاهده می‌شود. در بخش واحدهای اقامتی، هتل آپارتمان‌ها هم به دلیل نوساز بودن و هم از نظر پراکندگی شهرستانی از وضعیت خوبی برخوردار هستند.

در جدول شماره ۴، تعداد تشکلهای غیر دولتی فعال در هر یک از حوزه‌های مرتبط با گردشگری بیان شده است. در فعالیتهای میراث فرهنگی و صنایع دستی تعداد اعضا ۲۹۹ و تعداد نمایندگی در استان ۱۴ است.

یافته‌های جدول شماره ۳ نشان می‌دهد که هتل آپارتمان با ۴۴ درصد، سهم بیشتری از واحدهای اقامتی استان را تشکیل می‌دهند. مهمان‌پذیرها با ۳۸ درصد، در جایگاه بعدی قرار دارند. هتل‌ها تنها ۱۷/۶۴ درصد از واحدهای اقامتی را به خود اختصاص داده‌اند. این امر نشان دهنده کیفیت نسبتاً خوب واحدهای اقامتی در استان است. البته در بخش هتل، کمبودهایی از لحاظ پراکندگی در استان وجود دارد که باید با برنامه‌ریزی مناسب و جذب سرمایه‌گذار این کمبود نیز مرتفع شود. بیشتر هتل‌ها در مرکز استان متمرکز هستند و در شهرستان‌ها فقط یک هتل

جدول ۴: تعداد تشکلهای غیردولتی فعال در هر یک از حوزه‌های مرتبط با گردشگری، سال ۱۳۹۳

استان	نوع فعالیت	تعداد اعضا	تعداد نمایندگی در استان
بوشهر	میراث فرهنگی / صنایع دستی / گردشگری	۲۹۹	۱۴

(منبع: اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر، ۱۳۹۴، ج ۱: ۹۲)

در جدول شماره ۵، تعداد راهنمایان، تعداد واحدهای پذیرایی، و تعداد دفاتر مسافرتی در استان بوشهر در سال‌های ۱۳۹۳-۱۳۹۴ بیان شده است.

جدول ۵: فراوانی تعداد راهنمایان، تعداد واحدهای پذیرایی و تعداد دفاتر مسافرتی در استان بوشهر

شرح	تعداد	
	سال ۱۳۹۳	سال ۱۳۹۴
تعداد راهنمایان تور	۱	۲
تعداد واحدهای پذیرایی	۲۶	۲۷
تعداد دفاتر مسافرتی	۲۳	۲۲

(منبع: اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر، ۱۳۹۴، ج ۱: ۸۷-۹۱)

نتیجه گیری

اجتماعی، سیاسی و فرهنگی نیز به نفع ساکنان منطقه و کشور برخوردار شود. بررسی‌های صورت گرفته در شهرهای استان بوشهر، نشان می‌دهد گردشگری در زمینه‌های پویایی اقتصادی اثراتی را بر توسعه موجب خواهد شد. براساس این ارزیابی، گردشگری در زمینه توسعه اقتصادی سبب اشتغال‌زایی بیشتر شده است. البته گفتنی است که یکی از مشکلات و ضعف‌های گردشگری در این بخش، فصلی بودن گردشگری است؛ زیرا در فصول تابستان و پاییز تعداد ورود گردشگران به منطقه بسیار کاهش می‌یابد و باعث می‌شود تا برخی از مشاغلی که در فصول گردشگری رونق می‌یابند در این فصول کاهش یافته یا تعطیل شوند.

افزایش درآمد، بهبود سطح رفاه شهروندان، تنوع کیفی و کمی صنایع دستی و افزایش سرمایه‌گذاری‌های خارجی و داخلی درون شهرها از دیگر اثرات مثبت اقتصادی گردشگری در منطقه است که امکان توسعه شهرها را فراهم خواهد کرد. بنابراین، انجام اقدامات لازم و فراهم کردن امکانات و خدمات گردشگری در استان بوشهر می‌تواند موجب اثرات مطلوب اقتصادی در شهرهای این استان شده و در نهایت زمینه‌ساز توسعه شهری شود و با توجه به حجم بالایی از گردشگران که منطقه با آن روبه‌روست، می‌توان با برنامه‌ریزی صحیح و اصولی به پیشبرد اقتصادی شهرهای استان بوشهر کمک کند.

گردشگری مفیدترین بخش صنعتی جهان است و بر چند فعالیت اقتصادی از جمله: تجارت بین‌المللی، تراز پرداخت‌ها و توسعه تأثیرگذار است. از جنبه‌های مختلفی می‌توان به تأثیر فراوان گردشگری در توسعه اقتصادی اشاره کرد، گردشگری ضمن ایجاد فعالیت‌های متنوع در جامعه، موجب تحرک و پویایی در سایر بخش‌های اقتصادی می‌شود و می‌تواند در موازنه ارزی نیز تأثیرات سازنده‌ای داشته باشد. همچنین بخش‌های حمل و نقل، مواد غذایی، سوخت و انرژی، صنایع دستی، بخش ساختمانی و به تبع آن فعالیت‌های گردشگری، رونق می‌یابد. تحقیقات نشان می‌دهد سرمایه‌گذاری در زمینه گردشگری، رشد اقتصاد پایدار را به دنبال دارد.

امروزه گردشگری به‌عنوان یکی از ارکان اصلی اقتصاد جهانی سهم چشمگیری در معادلات اقتصادی بین‌المللی ایفا می‌کند. از این رو، با توسعه فعالیت‌های گردشگری و شناسایی بخشی از جاذبه جهانگردی ایران به خصوص در نواحی شهری می‌توان به بهبود ارتقاء سطح این فضاها کمک شایانی کرد و برای بهسازی و بازسازی کالبد اقتصادی و اجتماعی آنها گام مؤثری برداشت و با توسعه گردشگری شهری هم به ساکنان بومی شهرها و هم اقتصاد ملی کشور کمک کرد.

استان بوشهر یکی از مناطق مستعد برای جذب گردشگر است که قابلیت‌های گردشگری بالایی چه از لحاظ جاذبه‌ها و چه از نظر خدمات گردشگری دارد و گردشگران زیادی به‌ویژه در فصول بهار و زمستان از آن دیدن می‌کنند. بوشهر به جهت دارا بودن منابع بالقوه گردشگری، برخورداری از موقعیت ممتاز جغرافیایی و ... می‌تواند ضمن بهره‌مندی از منافع اقتصادی، اشتغال، درآمد، تحصیل ارز و ... از فرصت‌های

منابع

- اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر. (۱۳۹۴).
سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری.
بوشهر: اداره میراث فرهنگی و گردشگری استان بوشهر.
- بقایی، مسیب؛ نوروزی، امید. (۱۳۸۴). «توریسم روستایی، منبع درآمد برای روستاییان». مجله‌دهیاری‌ها. ش ۱۶. ص ۱۹.
- حیدری‌چیان، رحیم؛ حسن‌زاده‌دلیر، کریم. (۱۳۸۲). «جستجوی پیرامون ارزیابی صنعت گردشگری در ایران». فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی. شماره ۱۳. ص ۵۹-۹۴.
- خانی، فضیله و همکاران. (۱۳۸۸). «بررسی اثرات گردشگری ساحلی با تکیه بر نظرسنجی از خانوارهای روستایی (مطالعه موردی: روستای چمخاله، شهرستان لنگرود)». فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیای انسانی. سال ۱، شماره ۴. ص ۵۱-۶۴.
- زنگی‌آبادی، علی؛ محمدی، جمال و زیرک‌باش، دیبا. (۱۳۸۵). «تحلیل بازار گردشگری داخلی شهر اصفهان». فصلنامه جغرافیا و توسعه. دوره ۴، شماره ۸. ص ۱۳۱-۱۵۶.
- سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور. (۱۳۸۵). «طرح تقسیم‌بندی برنامه ملی توسعه گردشگری کشور». جلد اول.
- سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری کشور. (۱۳۹۴). «سالنامه آماری سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری ۱۳۹۴» (جلد اول). صص ۱-۱۰۲.
- سقایی، محسن؛ امینی‌نژاد، غلامرضا و صبوحی، غلامرضا. (۱۳۹۵). «بررسی توانمندی‌های گردشگری شهر ساحلی بوشهر بر اساس مدل سوات و تاپسیس». فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی. شماره ۱. ص ۹۹-۱۲۷.
- سرایی، محمدحسین؛ شمشیری، مسلم. (۱۳۹۲). «بررسی وضعیت گردشگری در شهر شیراز در راستای توسعه پایدار با استفاده از تکنیک SWOT». فصلنامه جغرافیا و برنامه‌ریزی محیطی. سال ۲۴، شماره ۱. ص ۶۹-۸۸.
- شارپلی، ریچارد؛ تفلر، دیوید. (۱۳۹۱). برنامه‌ریزی توسعه گردشگری در کشورهای در حال توسعه. ترجمه ضرغام بروجنی. تهران: انتشارات مهکامه.
- شوقی، مرضیه و امیری‌نژاد، مینا. (۱۳۹۷). «تحلیل آسیب‌شناسی و ارائه راهبردهای مناسب توسعه گردشگری ساحلی در سواحل استان بوشهر». فصلنامه جغرافیا و روابط انسانی. دوره ۱، شماره ۲. ص ۳۸۵-۳۶۷.
- کاظمی، مهدی. (۱۳۸۶). مدیریت گردشگری. تهران: انتشارات سمت.
- کنین، عبدالحسین. (۱۳۸۷). جغرافیای استان بوشهر. تهران: انتشارات آیین کتاب.
- نصیری‌زاده، حمیدرضا؛ توتونچی، جلیل. (۱۳۸۲). «جهانگردی و اشتغال». در مجموعه مقالات سمینار بررسی سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه جهانگردی در جمهوری اسلامی ایران. تهران: سازمان ایرانگردی و جهانگردی.
- نوربخش، مرتضی؛ اکبرپور، محمد. (۱۳۸۹). «نقش گردشگری شهری در اقتصاد کلان شهرها». فصلنامه اقتصاد شهر. سال ۲. ویژه‌نامه گردشگری. ص ۳۵-۲۰.
- ویسی، هادی؛ مهماندوست، خدیجه. (۱۳۹۴). «بررسی موانع توسعه صنعت گردشگری بین‌المللی در ایران با تأکید بر گردشگری ورودی». فصلنامه ژئوپلیتیک. سال ۱۱، شماره ۱. ص ۱۵۶-۱۳۵.
- Gunn, Clare A. (2004). *Tourism Planning, Basics, Concepts, Cases*. Third Edition. Washington D. C.: Taylor Press.
- Linsheng, Z.; Jinyang, D. & Baohui, X. (2009). "Tourism development and the tourism area life cycle model: A case study of Zhangjiajie National Forest Park, China". *Tourism Management*. No. 29. p. 841-856.